

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

студента Білоцерківець Римми Миколаївни
(ПІБ)

академічної групи 071-21-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: Облік і аудит запасів (на прикладі ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»)

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Пашкевич М.С.		

Рецензент			
-----------	--	--	--

Нормоконтроль	Пашкевич М.С.		
---------------	---------------	--	--

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

Пашкевич М.С.

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню **бакалавра**
(бакалавра, магістра)

Студенту Білоцерківець Р.М. академічної групи 071-21-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

Облік і аудит запасів (на прикладі ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»)

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____

№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	05.05.25– 15.05.25
2	ОБЛІК ЗАПАСІВ	16.05.25- 27.05.25
3	АУДИТ ЗАПАСІВ	29.05.25- 09.06.25

Завдання видано

Пашкевич М.С.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 05.05.2025 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 09.06.25 р.

Прийнято до виконання

Білоцерківець Р.М.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 50 стр., 16 рис., 9 табл., 1 додаток, 22 джерела.

ЗАПАСИ, ОБЛІК ЗАПАСІВ, АУДИТ ЗАПАСІВ, СИРОВИНА, БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ, ВИРОБНИЦТВО ОЛІЇ, ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ

Предмет дослідження - організаційно-практичні аспекти обліку й аудиту запасів на підприємствах олієжирової галузі.

Об'єкт розроблення - запаси підприємства, як елемент активів у діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД».

Мета роботи - дослідити та оцінити існуючу систему обліку й аудиту запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», виявити проблемні аспекти та розробити рекомендації щодо її удосконалення з урахуванням специфіки виробництва олії.

Проведено дослідження обліку та аудиту виробничих запасів. Виявлені особливості функціонування суб'єкта господарювання в сучасних умовах. Досліджено порядок документального оформлення, бухгалтерського обліку надходження та вибуття запасів. Встановлено, що підприємство веде облік відповідно до чинного законодавства, проте існують можливості для підвищення аналітичності та прозорості облікових даних. Проаналізовано організацію аудиту запасів, розроблено програму аудиту з урахуванням специфіки підприємства, визначено джерела інформації, ключові завдання та процедури аудиторської перевірки. Запропоновано напрями удосконалення обліку та аудиту виробничих запасів, що сприятимуть підвищенню достовірності облікової інформації та ефективності управління ресурсами підприємства.

Практична значимість кваліфікаційної роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для вдосконалення облікової політики та підвищення ефективності внутрішнього контролю за запасами на підприємствах олієжирової галузі, зокрема на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД». Запропоновані рекомендації сприятимуть покращенню достовірності облікових даних і підвищенню якості аудиту.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	8
1.1. Характеристика діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»	8
1.2. Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»	10
1.3. Склад та класифікація запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»	12
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ЗАПАСІВ	17
2.1. Документальне оформлення операцій з запасами	17
2.2. Облік надходження запасів	20
2.3. Облік вибуття запасів	24
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3 АУДИТ ЗАПАСІВ	31
3.1. Складання програми аудиту запасів	31
3.2. Організація аудиту запасів	34
3.3. Удосконалення обліку і аудиту запасів	38
Висновки до розділу 3	42
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	47
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю запасів як одного з ключових елементів активів підприємства, особливо в умовах сучасної економіки, що характеризується нестабільністю, інфляційними процесами та коливаннями на сировинних ринках. Для підприємств, що здійснюють діяльність у сфері виробництва олії та тваринних жирів, зокрема ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», запаси мають стратегічне значення, оскільки вони забезпечують безперервність виробничого процесу, впливають на собівартість продукції та фінансові результати діяльності.

В умовах жорсткої конкуренції, нестабільності постачання та коливання вартості сировини особливої ваги набуває ефективна система обліку запасів, що дозволяє підприємству не лише достовірно відображати інформацію в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, а й оперативно приймати управлінські рішення. Невід'ємною складовою забезпечення достовірності облікових даних виступає аудит, який дозволяє перевірити правильність формування первинної документації, оцінку, класифікацію та відображення запасів відповідно до вимог національного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. Водночас, на практиці підприємства стикаються з низкою проблем: порушеннями в документальному оформленні руху запасів, недосконалістю методів їх оцінки, труднощами з організацією інвентаризації, що призводить до викривлення облікової інформації та фінансової звітності. Ці проблеми особливо загострюються в умовах воєнного стану, перебоїв у логістиці, змін у податковому та бухгалтерському законодавстві, які потребують оперативного реагування з боку фінансових служб підприємств.

У зв'язку з цим, дослідження питань організації обліку й аудиту запасів на підприємствах агропромислового комплексу, зокрема у виробництві олії, є надзвичайно актуальним. Особливої значущості набуває аналіз практичного досвіду конкретного підприємства - ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», що дозволяє не лише виявити проблемні аспекти у системі обліку й аудиту, а й розробити практичні рекомендації щодо їх удосконалення.

Таким чином, тема дипломної роботи є своєчасною, актуальною та має як теоретичне, так і прикладне значення для забезпечення ефективного управління запасами в умовах сучасних економічних викликів.

Питання обліку та аудиту запасів активно досліджуються вітчизняними науковцями. Так, Гамова О. В., Феофанов Л. К. та Ракитянська Ю. В. у своїй праці розглядають шляхи вдосконалення обліку та аудиту виробничих запасів на складах підприємств, зокрема на прикладі ПрАТ «Дніпроспецсталь», акцентуючи увагу на організаційно-методичних аспектах та внутрішньому контролі [1]. Рагуліна І. І. та Нижня А. С. досліджують сучасні підходи до організації обліку та внутрішнього аудиту запасів, наголошуючи на необхідності підвищення ефективності контролю за їх рухом і раціонального використання в умовах мінливої економічної ситуації [2]. У свою чергу, Макаренко А. П. та Телєвінова О. В. обґрунтовують шляхи удосконалення обліку і аудиту запасів як важливої складової управлінської системи підприємства, використовуючи дані ПАТ «Запоріжсталь» [3]. Питання оцінки запасів у контексті національних і міжнародних стандартів досліджуються у роботі Гайдучок Т. С., Вітера С. А. та Абрамової І. В., де автори аналізують вплив методів оцінки на точність облікової інформації та ефективність управління оборотними активами підприємства [4]. Крім того, Одношевна О. О., Пильгун О. В. та Біловол Є. В. зосереджують увагу на аналітичній діагностиці ефективності використання запасів як ключовому елементі оптимізації системи обліку та контролю, підкреслюючи значення якісного аналізу для прийняття управлінських рішень [5].

Метою дипломної роботи є дослідження та оцінка існуючої системи обліку й аудиту запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», виявлення проблемних аспектів та розробка рекомендацій щодо її удосконалення з урахуванням специфіки виробництва олії.

Згідно зі сформульованою метою, основні завдання дослідження включають:

- дати загальну характеристику господарської діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» в сучасних умовах;

- провести фінансовий аналіз діяльності підприємства для оцінки його ресурсного потенціалу;

- визначити склад та класифікацію виробничих запасів підприємства;

- дослідити порядок документального оформлення операцій із запасами;

- проаналізувати організацію бухгалтерського обліку надходження та вибуття запасів;

- розробити програму аудиту виробничих запасів з урахуванням специфіки підприємства;

- визначити організаційні аспекти проведення аудиту запасів;

- оцінити джерела інформації, що використовуються в процесі аудиту виробничих запасів;

- виявити недоліки в обліку та аудиті запасів та обґрунтувати напрями їх удосконалення;

- надати рекомендації щодо підвищення ефективності обліку й аудиту виробничих запасів на підприємстві.

Предмет дослідження - організаційно-практичні аспекти обліку й аудиту запасів на підприємствах олієжирової галузі..

Об'єкт розроблення - запаси підприємства як елемент активів у діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД».

Для забезпечення досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: теоретичного узагальнення, дедукції та індукції, аналогії, аналізу і синтезу.

Практична значимість кваліфікаційної роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для вдосконалення облікової політики та підвищення ефективності внутрішнього контролю за запасами на підприємствах олієжирової галузі, зокрема на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД». Запропоновані рекомендації сприятимуть покращенню достовірності облікових даних і підвищенню якості аудиту.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Характеристика діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» (скорочена назва - ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», англійською - LIMITED LIABILITY COMPANY OPTIMUSAGRO TRADE (OPTIMUSAGRO TRADE LLC)) є зареєстрованою юридичною особою відповідно до чинного законодавства України. ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» було зареєстровано 20 лютого 2017 року, що свідчить про понад восьмирічний досвід діяльності на ринку. Код ЄДРПОУ підприємства - 41161689. Станом на 18 травня 2025 року підприємство має статус «зареєстровано» згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб.

Організаційно-правова форма - товариство з обмеженою відповідальністю, що передбачає гнучку структуру управління та відповідальність учасників у межах їх внесків до статутного капіталу. Розмір статутного капіталу підприємства становить 714 308 353,85 грн, що свідчить про високу капіталізованість і фінансову спроможність суб'єкта господарювання. Керівником підприємства є Буркатовська Олена Станіславівна, яка здійснює повноваження згідно зі статтями 7 та 8 Статуту Товариства. Уповноваженими особами також є Савенко Олексій Олександрович та Конопатенко Максим Олегович, які мають право діяти від імені юридичної особи, підписувати договори, подавати документи на державну реєстрацію та виконувати інші дії згідно зі Статутом [6]. Компанія знаходиться в реєстрі природних монополій з видом діяльності транспортування теплової енергії магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами. Основні відомості про діяльність підприємства наведені у Таблиці 1.1.

Основним видом діяльності підприємства відповідно до КВЕД є 10.41 - «Виробництво олії та тваринних жирів», цей напрям передбачає переробку

сільськогосподарської сировини, зокрема насіння олійних культур, на готову продукцію харчового та технічного призначення. Такий вид діяльності вимагає наявності значного обсягу виробничих запасів, що робить питання їх обліку й аудиту надзвичайно актуальними для підприємства.

Таблиця 1.1

Основні відомості про підприємство ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Повне найменування юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»
Код ЄДРПОУ	41161689
Дата реєстрації	20.02.2017 р.
Уповноважені особи	Буркатовська Олена Станіславівна Савенко Олексій Олександрович Конопатенко Максим Олегович
Розмір статутного капіталу	714 308 353,85 грн
Система оподаткування	загальна

Основні та допоміжні види діяльності представлені на Рис.1.1:

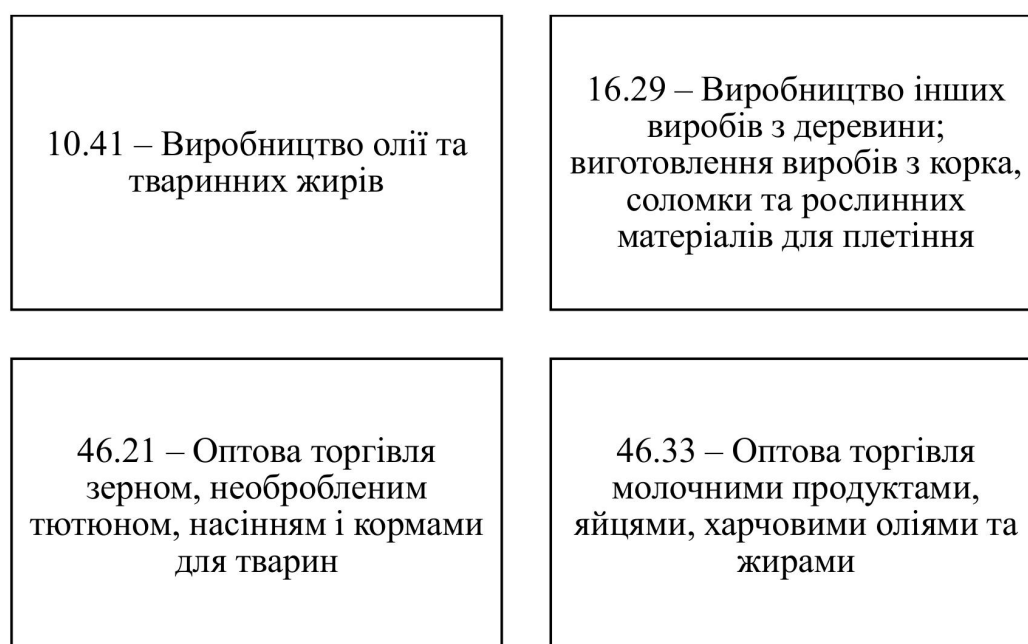

Рис. 1.1. Види діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» [7]

Загалом підприємство зареєстровано за більше ніж 2 тисячами видами діяльності, що свідчить про його багатопрофільний характер та активну участь у ринкових процесах аграрного сектору.

Таким чином, ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є потужним учасником агропромислового комплексу України з розвинуеною інфраструктурою, широким спектром господарських операцій і високим рівнем фінансової стабільності, що робить його показовим об'єктом для дослідження обліку та аудиту виробничих запасів.

1.2 Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Фінансовий аналіз є одним із ключових інструментів управління діяльністю підприємства. Він дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан компанії, а й виявити її сильні та слабкі сторони, тенденції розвитку, ризики та потенційні резерви зростання. Завдяки фінансовому аналізу керівництво має змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємства. Фінансовий аналіз допомагає (Рис.1.2):

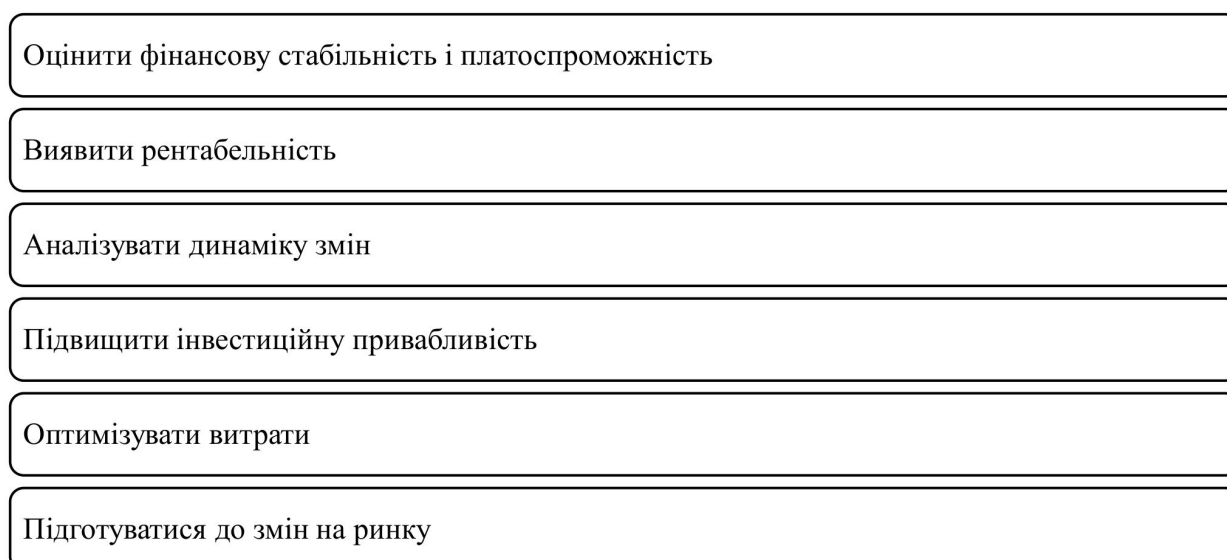

Рис. 1.2. Значення фінансового аналізу [8]

У сучасних умовах, коли конкуренція зростає, а ринки стають все більш динамічними, фінансовий аналіз набуває ще більшого значення. Він є не лише

засобом контролю, а й інструментом стратегічного планування, що дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними, фінансово стійкими та готовими до розвитку.

ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є вагомим учасником агропромислового комплексу України з розгалуженою інфраструктурою, різноманітним портфелем господарських операцій та потенціалом до стійкого розвитку. Водночас аналіз фінансових показників за останні п'ять років дає змогу оцінити реальний стан справ підприємства. Фінансові показники діяльності підприємства за 2020-2024 рр наведені у Таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

**Фінансові показники діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» за
2020-2024 рр**

Показник	2024 р.	2023 р.	2022 р.	2021 р.	2020 р.
Дохід	6 509 012 000	5 311 057 000	7 278 451 000	12 221 544 000	7 299 986 000
Чистий прибуток	-117 541 000	-304 299 000	-1 543 738 000	143 656 000	-294 105 000
Активи	2 523 293 000	2 496 629 000	4 103 050 000	4 668 751 000	5 281 046 000
Зобов'язання	4 035 782 000	3 823 449 000	5 193 626 000	4 215 662 000	5 412 093 000
Кількість працівників	1 343	1 280	1 535	1 788	-

Протягом аналізованого періоду спостерігаються коливання обсягів виручки. Найвищого рівня дохід досяг у 2021 році - понад 12,2 млрд грн, однак уже в 2022 році показник суттєво зменшився до 7,3 млрд грн. У 2023 році відбулося подальше скорочення до 5,3 млрд грн, однак у 2024 році ситуація покращилася - виручка зросла до 6,5 млрд грн, що свідчить про певне відновлення комерційної активності. Фінансовий результат компанії коливався між прибутковістю та збитковістю. У 2021 році підприємство продемонструвало прибуток у 144 млн грн, що контрастує зі значними збитками у 2022 (-1,54 млрд грн) і 2023 роках (-304 млн грн). У 2024 році чистий збиток зменшився до 117 млн грн, що свідчить про поступове поліпшення фінансових результатів, хоча компанія все ще залишається збитковою.

Загальний обсяг активів демонструє тенденцію до скорочення: з 5,28 млрд грн у 2020 році до 2,52 млрд грн у 2024-му. Це може вказувати на зменшення обсягів інвестицій, продаж активів або інші реструктуризаційні процеси в компанії. Обсяг зобов'язань у 2024 році (4,04 млрд грн) перевищує обсяг активів, що формує негативне співвідношення та свідчить про фінансову нестабільність. Водночас спостерігається зниження рівня заборгованості у порівнянні з 2022 роком (5,19 млрд грн), що може свідчити про часткове погашення боргів або реструктуризацію зобов'язань.

ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» демонструє високий рівень адаптації до економічних викликів, що підтверджується стабілізацією доходів та зниженням збитків у 2024 році. Водночас підприємству слід зосередити увагу на підвищенні рентабельності та покращенні структури балансу - зокрема зменшенні боргового навантаження. Попри складну фінансову динаміку останніх років, компанія зберігає потенціал до зростання завдяки своїй інфраструктурі, досвіду та місцю на ринку.

1.3 Склад та класифікація запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Класифікація запасів є важливою, оскільки дозволяє систематизувати запаси за видами, джерелами походження та призначенням, що спрощує їх облік, контроль та управління. Запаси є важливою складовою частиною оборотних активів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», адже основна діяльність підприємства пов'язана з виробництвом олії, що потребує значного обсягу сировини, допоміжних матеріалів і готової продукції. Ефективне управління запасами напряму впливає на безперервність виробничого процесу, ритмічність постачань та прибутковість підприємства. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», до складу запасів включаються активи, які (Рис.1.3) [9]:

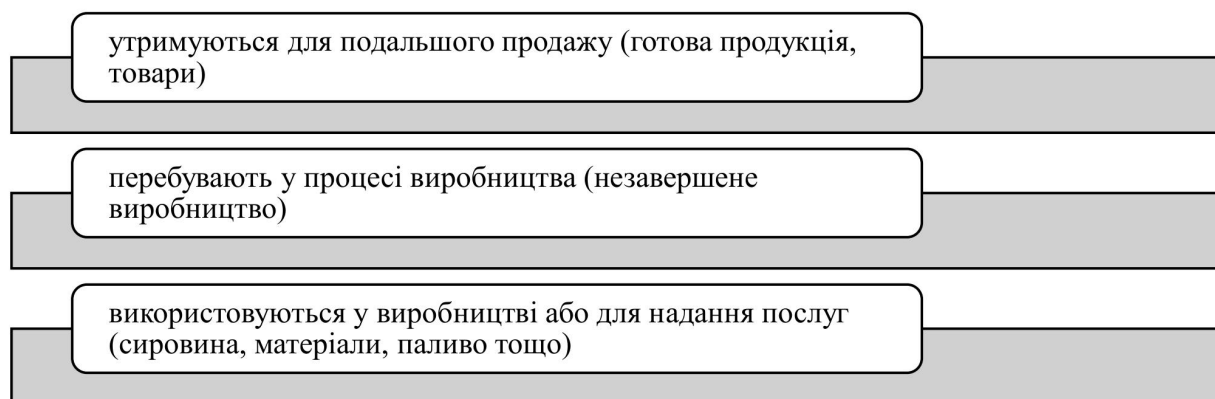

Рис. 1.3. Умови, яким повинні відповідати активи, для включення до складу запасів

На підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» запаси класифікуються за наступними групами (Рис.1.4):

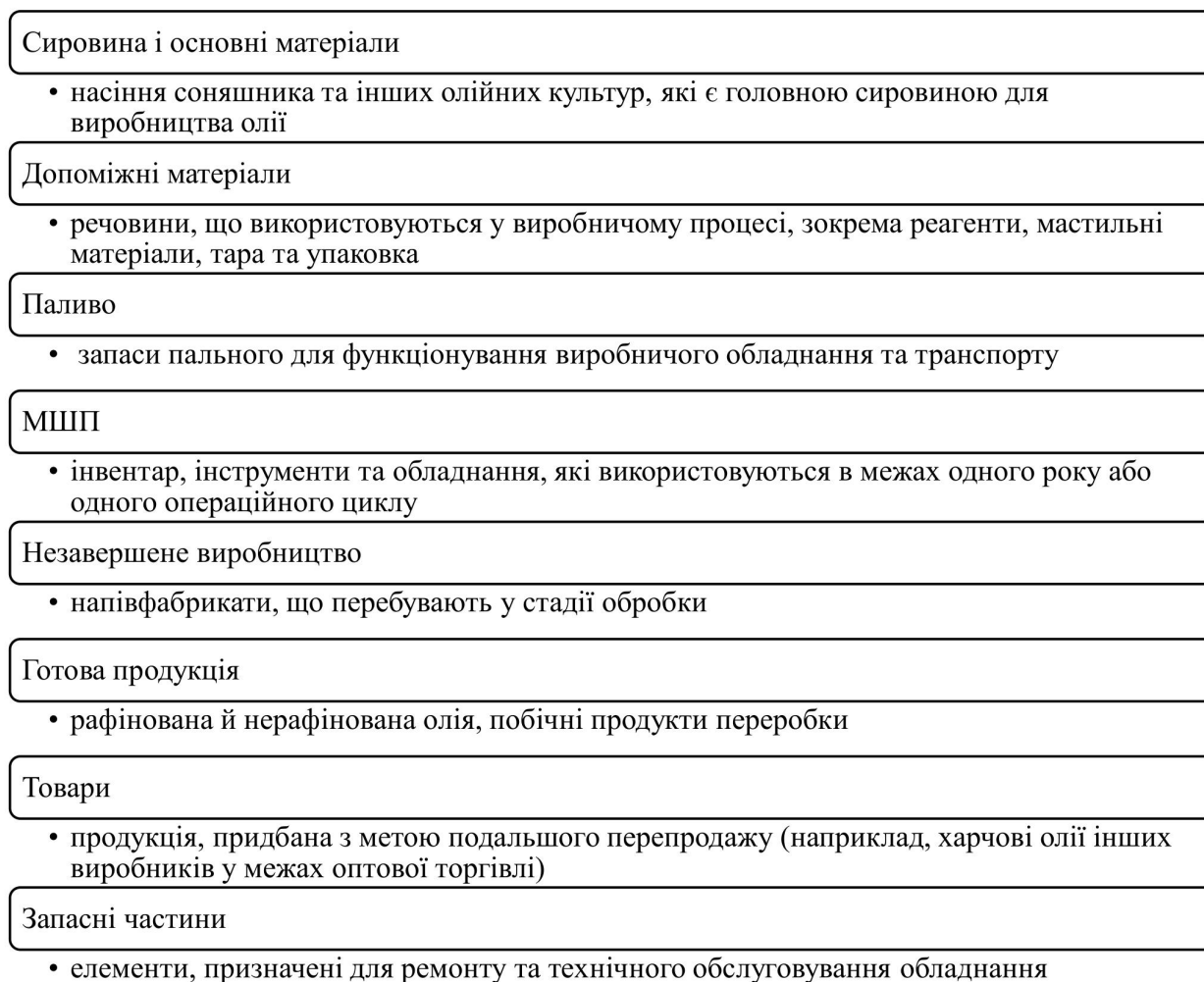

Рис. 1.4. Склад запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Для внутрішнього управління підприємство також застосовує класифікацію запасів за функціональним призначенням, що дозволяє краще контролювати витрати в межах окремих процесів (виробничих, логістичних, адміністративних). Оскільки ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснює виробничу діяльність у поєднанні з оптовою торгівлею, структура запасів є досить різноманітною і змінною в залежності від сезону, ринкових коливань цін на сировину та рівня попиту.

Таким чином, грамотна класифікація та облік запасів на підприємстві є необхідною умовою для забезпечення об'єктивного відображення їх у бухгалтерському обліку, формування достовірної фінансової звітності та ефективного управління матеріальними ресурсами.

Висновки до розділу 1

Дослідження економічна діяльність ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» в сучасних умовах господарювання дозволило зробити наступні висновки:

1. ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є зареєстрованим підприємством з понад восьмирічним досвідом роботи, основним видом діяльності якого є виробництво олії та тваринних жирів. Організаційно-правова форма у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю забезпечує гнучкість управління, а високий розмір статутного капіталу свідчить про фінансову стабільність суб'єкта господарювання. Підприємство є багатопрофільним, здійснює діяльність за понад 2 тисячами КВЕДів, активно функціонує в агропромисловому секторі України, що обґрунтовує доцільність обрання його як об'єкта дослідження з питань обліку та аудиту виробничих запасів.

2. Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» засвідчив як наявність позитивних зрушень, так і низку проблем, що потребують уваги. Попри коливання обсягів доходу протягом аналізованого періоду, у 2024 році зафіксовано зростання виручки, що свідчить про поступове відновлення господарської активності. Водночас компанія залишається збитковою, хоча обсяг чистих збитків зменшується, що може свідчити про підвищення ефективності управління. Скорочення обсягів активів і перевищення зобов'язань над ними свідчать про фінансову нестабільність підприємства. Проте зменшення заборгованості у порівнянні з попередніми роками дає підстави говорити про намагання компанії оздоровити свою фінансову структуру. Загалом, ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» демонструє здатність адаптуватися до складних економічних умов, однак для забезпечення довгострокової стабільності необхідно підвищити рентабельність, покращити структуру активів і пасивів, а також продовжити вдосконалення фінансового менеджменту.

3. Запаси ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» мають складну і різноманітну структуру, що зумовлено специфікою виробничої та торговельної діяльності підприємства. Основу складають сировина, допоміжні матеріали, готова продукція та товари. Класифікація запасів здійснюється за економічним змістом

і функціональним призначенням, що сприяє підвищенню ефективності управління ними. Правильна організація обліку запасів забезпечує достовірність фінансової звітності та є важливим інструментом контролю і прийняття управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ЗАПАСІВ

2.1 Документальне оформлення операцій з запасами

Запаси підприємства - це активи підприємства. Від інших активів їх відрізняє такі три критерії:

- очікуваний строк використання. У запасів він не перевищує одного року або операційного циклу. Це впливає з визначення оборотних активів, до яких належать запаси. Це відрізняє запаси від необоротних активів (основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів), де строк очікуваного використання більше року (або операційного циклу, якщо він більший за рік) [9];

- метою утримання запасів є подальший продаж (розподіл, передача, обмін), споживання, обробка у процесі виробництва (НП(С)БО 9 «Запаси») [9]. Навіть об'єкти основних засобів, які планується продати впродовж 12 місяців, переводяться до складу запасів (товарів) - необоротних активів і груп вибуття, які утримуються для продажу (НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність») [10];

- це не фінансові інструменти, гроші чи їхні еквіваленти. Дебіторська заборгованість, гроші, високоліквідні поточні фінансові інвестиції (еквіваленти грошових коштів), цінні папери, наприклад векселі чи облігації, акції, теж можуть використовуватися впродовж 12 місяців, утримуватися з метою продажу, обміну чи споживання. Однак у бухгалтерському обліку вони запасами не вважаються, а є окремими групами у складі оборотних активів.

Правила обліку запасів та їхню класифікацію визначають:

- НП(С)БО 9 «Запаси» [9];
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [11];
- Інструкція про застосування Плану рахунків [12];

МСБО 2 «Запаси» - для підприємств, які ведуть облік за міжнародними стандартами [13].

Документальне оформлення операцій з запасами на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є важливим для забезпечення точності обліку, контролю за рухом запасів і дотримання вимог законодавства. На Рис.2.1 наведено основні документи, що використовуються на підприємстві:

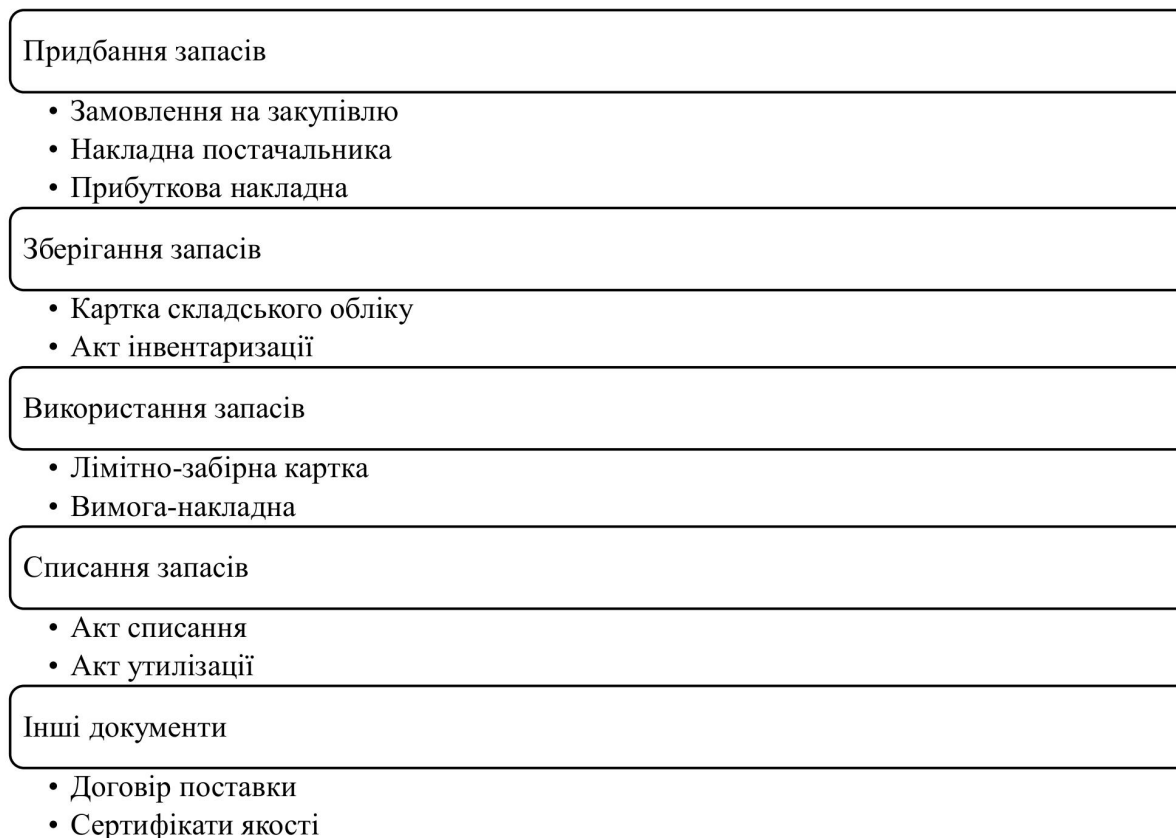

Рис. 2.1. Первинні документи з обліку запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

В Таблиці 2.1 наведемо мету, зміст та процедури по кожному документу:

Таблиця 2.1

Мета, зміст та опис процедури по первинним документам з обліку запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Назва документу	Мета складання	Зміст	Процедура
Замовлення на закупівлю	Оформлення замовлення на необхідні матеріали та ресурси	Інформація про види та кількість запасів, постачальника,	Затверджується відповідальними особами перед

		умови доставки та ціну.	передачею постачальнику.
Накладна постачальника	Підтвердження факту поставки запасів постачальником.	Перелік поставлених запасів, їх кількість, ціна та загальна сума.	Використовується для обліку запасів.
Прибуткова накладна	Документування прийому запасів на склад.	Інформація про отримані запаси, їх кількість і якість.	Використовується для внесення даних в облікову систему підприємства.
Картка складського обліку	Ведення обліку руху запасів на складі.	Дані про надходження, витрати та залишки запасів.	Оновлюється при кожному руху запасів для забезпечення точного обліку.
Акт інвентаризації	Перевірка фактичної наявності запасів на складі.	Інформація про фактичні залишки запасів порівняно з обліковими даними.	Проводиться періодично або при зміні матеріально відповідальних осіб.
Лімітно-забірна картка	Оформлення видачі запасів зі складу на виробництво.	Види та кількість запасів, що видаються, ціль їх використання.	Заповнюється відповідальною особою і затверджується керівництвом.
Вимога-накладна	Підтвердження видачі запасів зі складу.	Інформація про отримувача, кількість і вид запасів.	Підписується особою, яка отримала запаси, і зберігається у відповідній службі.
Акт списання	Документування списання непридатних для використання запасів.	Причини списання, кількість і вид запасів.	Складається комісією та затверджується керівництвом підприємства.

Акт утилізації	Оформлення утилізації непридатних запасів.	Спосіб утилізації, відповідальні особи.	Затверджується керівництвом та зберігається для звітності.
Договір поставки	Регулювання умов постачання матеріальних ресурсів.	Умови поставки, обов'язки сторін, порядок вирішення спорів.	Укладається між підприємством і постачальником.
Сертифікати якості	Підтвердження відповідності запасів встановленим стандартам.	Дані про якість матеріалів, результати лабораторних досліджень.	Надаються постачальником або видаються внутрішніми службами контролю якості.

Документальне оформлення операцій із запасами на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є ключовим елементом системи бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність даних про рух матеріальних ресурсів, контроль за їх використанням і дотримання вимог законодавства. Підприємство використовує комплекс первинних документів, які фіксують усі етапи обігу запасів - від замовлення й надходження до списання й утилізації. Дотримання встановлених процедур оформлення сприяє точному обліку, зменшенню ризику помилок, зловживань і забезпечує прозорість управлінських рішень у сфері матеріальних ресурсів.

2.2 Облік надходження запасів

Облік надходження запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснюється відповідно до положень НП(С)БО 9 «Запаси» та інших нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік в Україні. Основна мета обліку надходження запасів - відображення факту отримання матеріальних цінностей, їх оцінка та формування достовірної інформації для подальшого управління виробничими ресурсами.

Надходження запасів може здійснюватися за різними каналами (Рис.2.2):

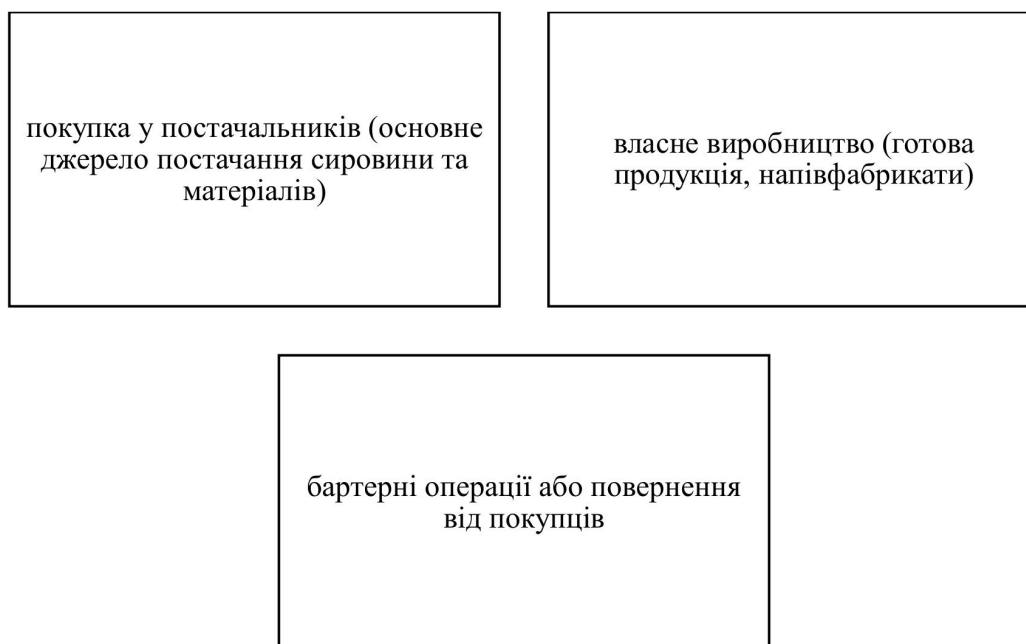

Рис.2.2. Шляхи надходження запасів на підприємство

При надходженні запасів на підприємстві складаються відповідні первинні документи - прибуткові накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання, рахунки-фактури, договори, сертифікати якості. На їх підставі запаси оприбутковуються на склад і відображаються в бухгалтерському обліку. Оцінка запасів при надходженні проводиться за первісною вартістю, яка включає:

- ціну придбання;
- транспортно-заготівельні витрати (доставка, страхування, митне оформлення);
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням запасів до стану, в якому вони придатні для використання.

Первинні документи, які заповнюються на підприємстві при отриманні запасів (Рис.2.3):

Первинні документи

- акт про приймання матеріалів
- прибутковий ордер
- довіреність
- товарно-транспортна накладна
- комерційний акт
- платіжна інструкція

Рис. 2.3. Первинні документи, які заповнюються на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» при отриманні запасів

З партією товару постачальник передає товарно - супроводжувальні документи, податкову накладну та платіжний документ.

Оприбуткування запасів на склад ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» оформлює прибутковим ордером або актом про приймання. Якщо немає розбіжностей у кількості та якості отриманого товару з тим, що вказано в документах постачальника можна ставити штамп або робити напис «Оприбутковано в повному обсязі». Видані довіреності реєструються у журналі реєстрації довіреностей та довіреність залишається у постачальника.

Бухгалтер ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», згідно з Робочим планом рахунків, обліковує виробничі запаси на активному рахунку 20 «Виробничі запаси», за дебетом відображає надходження запасів, за кредитом - вибуття [12]. Рахунки, з якими кореспондує активний рахунок 20 «Виробничі запаси» показані у Таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Рахунки, з якими кореспондує рахунок 20 «Виробничі запаси»

Рахунок 20 «Виробничі запаси»	
за дебетом із кредитом рахунків	за кредитом із дебетом рахунків
20 «Виробничі запаси»	15 «Капітальні інвестиції»

23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси»
24 «Брак у виробництві»	23 «Виробництво»
26 «Готова продукція»	24 «Брак у виробництві»
27 «Продукція сільгосп. виробництва»	28 «Товари»
28 «Товари»	37 «Розрахунки з різними дебіторами»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	39 «Витрати майбутніх періодів»
41 «Пайовий капітал»	42 «Додатковий капітал»
42 «Додатковий капітал»	47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»
46 «Неоплачений капітал»	
48 «Цільове фінансування та цільові надходження»	80 «Матеріальні витрати»
	84 «Інші операційні витрати»
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	85 «Інші затрати»
	91 «Загальновиробничі витрати»
64 «Розрахунки за податками й платежами»	92 «Адміністративні витрати»
	93 «Витрати на збут»
68 «Розрахунки за іншими операціями»	94 «Інші витрати операційної діяльності»
71 «Інший операційний дохід»	
73 «Інші фінансові доходи»	
74 «Інші доходи»	

Облік надходження виробничих запасів у бухгалтерських проведеннях наведені нижче у Табл. 2.3:

Таблиця 2.3

Бухгалтерський облік операцій з надходження запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Придбання сировини (насіння олійних культур) від постачальника	2011	631

2	Відображення ПДВ за отриманою сировиною	641	631
3	Отримання допоміжних матеріалів (реактиви, фільтри, мастила)	2012	631
4	Надходження палива для технологічних потреб (наприклад, дизельне пальне)	2032	631
5	Надходження тари (пластикова або металева упаковка для олії)	2041	631
6	Виявлення надлишків сировини під час інвентаризації	201	719

Облік надходження запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснюється у чіткій відповідності до чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси». Всі господарські операції з отримання запасів супроводжуються належним первинним документуванням та відображаються в обліку за первісною вартістю, яка включає не лише ціну придбання, а й усі витрати, пов'язані з доведенням запасів до стану готовності до використання.

Застосування Робочого плану рахунків та системна побудова облікових процедур забезпечують достовірність інформації про наявність і рух запасів, що є критично важливим для планування виробництва, контролю за витратами та формування собівартості продукції. Наявність узгоджених каналів надходження, типової документації та усталених бухгалтерських проведення свідчить про належну організацію процесу постачання і обліку матеріально-виробничих ресурсів на підприємстві.

2.3 Облік вибуття запасів

Облік вибуття запасів на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси» та положень Інструкції

про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку. Вибуття запасів відображається в бухгалтерському обліку в момент передачі їх до виробництва, продажу, списання чи утилізації. У процесі виробництва олії основним напрямом вибуття запасів є передача сировини (насіння олійних культур), допоміжних матеріалів (фільтри, мастила, реагенти), пального та тари у виробничі процеси. Усі господарські операції з вибуття запасів супроводжуються належними первинними документами, такими як вимоги-накладні, лімітно-забірні картки, акти списання тощо.

Оцінка запасів при вибутті здійснюється методом, обраним підприємством відповідно до облікової політики. Найпоширенішими методами є (Рис.2.4):

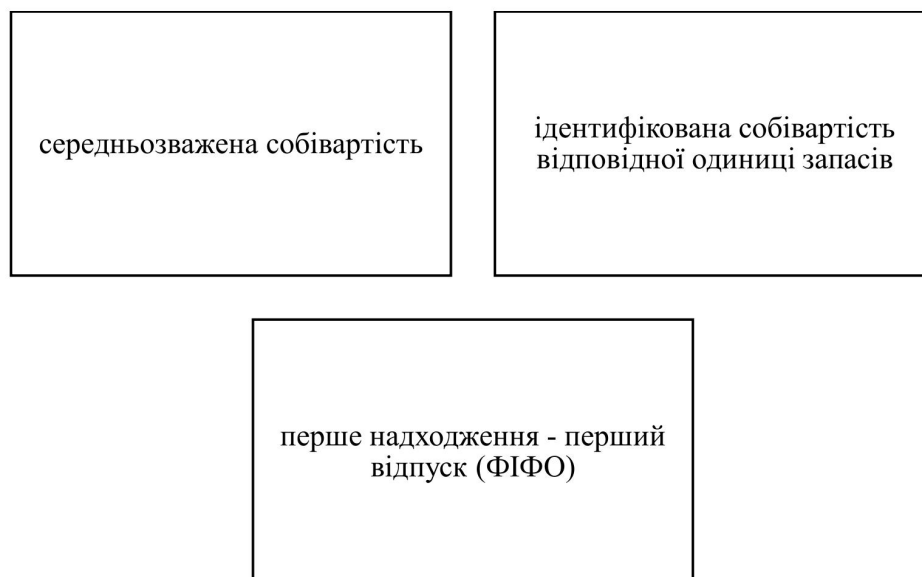

Рис. 2.4. Найпоширеніші методи оцінки запасів при вибутті

ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» переважно застосовує метод середньозваженої собівартості, який дозволяє об'єктивно враховувати коливання цін на сировину, що є характерним для аграрного сектора.

Основними напрямками вибуття запасів є (Рис.2.5):

Передача у виробництво

- Сировина (насіння соняшнику, сої тощо) передається у цех переробки для виробництва олії

Використання на технологічні потреби

- Паливо (дизельне пальне, газ) списується на енергозабезпечення виробничого обладнання та транспорту

Упаковка та транспортування продукції

- Тара (пластикова або металева упаковка) використовується для фасування готової продукції

Списання внаслідок псування або непридатності

- Запаси, що втратили свої властивості (через зіпсування, прострочення, фізичне ушкодження), списуються за актом

Передача на інші потреби підприємства

- Наприклад, для утримання офісу (папір, миючі засоби, господарчі товари) — списуються на адміністративні витрати

Рис. 2.5. Основні напрямки вибуття запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО
ТРЕЙД»

Бухгалтерські проведення з обліку вибуття запасів наведені у Таблиці 2.3:

Таблиця 2.3

Бухгалтерський облік операцій з вибуття запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Передача сировини (насіння соняшнику) у виробництво	231	2011
2	Списання допоміжних матеріалів у виробничий процес (реактиви, фільтри)	231	2012
3	Списання пального на технологічні потреби (енерговитрати, транспорт у виробництві)	231	2032

4	Списання тари для фасування готової продукції (пластикові або металеві упаковки)	231	2041
5	Втрати в межах норм природного збутку при зберіганні сировини	947	2011
6	Списання зіпсованих або непридатних запасів (понад норму)	947	201, 203
7	Списання господарських матеріалів на адміністративні потреби (канцтовари, побутова хімія)	92	22
8	Списання матеріалів, використаних для забезпечення збуту (етикетки, пакування)	93	22
9	Передача невикористаних запасів іншим підприємствам (продаж)	36	20
10	Виявлено нестачу при інвентаризації	947	201

Облік вибуття запасів у ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» ведеться відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», та Інструкції про застосування Плану рахунків. Вибуття запасів охоплює передачу їх у виробництво, списання через непридатність або втрати, використання для адміністративних і збутових потреб, а також реалізацію надлишкових чи невикористаних матеріалів. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, основним напрямом вибуття є передача сировини (насіння олійних культур), допоміжних матеріалів (фільтри, мастила, реагенти), пального і тари у виробничий процес. Усі операції документуються належним чином із застосуванням первинних документів, що забезпечує достовірність облікової інформації. Оцінювання запасів при вибутті на підприємстві здійснюється методом середньозваженої собівартості, що дає змогу

згладжувати вплив цінових коливань, характерних для аграрної галузі. Такий підхід сприяє формуванню об'єктивних витрат на виробництво продукції та забезпеченню ефективного контролю за використанням матеріальних ресурсів.

Таким чином, система обліку вибуття запасів на підприємстві є впорядкованою, прозорою та відповідає чинному законодавству, що створює надійну основу для прийняття управлінських рішень та оцінки ефективності використання виробничих ресурсів.

Висновки до розділу 2

Дослідження обліку запасів на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» дозволило зробити наступні висновки:

1. Документальне оформлення операцій із запасами на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є ключовим елементом системи бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність даних про рух матеріальних ресурсів, контроль за їх використанням і дотримання вимог законодавства. Підприємство використовує комплекс первинних документів, які фіксують усі етапи обігу запасів - від замовлення й надходження до списання й утилізації. Дотримання встановлених процедур оформлення сприяє точному обліку, зменшенню ризику помилок, зловживань і забезпечує прозорість управлінських рішень у сфері матеріальних ресурсів.

2. Облік надходження запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснюється у чіткій відповідності до чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси». Всі господарські операції з отримання запасів супроводжуються належним первинним документуванням та відображаються в обліку за первісною вартістю, яка включає не лише ціну придбання, а й усі витрати, пов'язані з доведенням запасів до стану готовності до використання.

3. Облік вибуття запасів у ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» ведеться відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», та Інструкції про застосування Плану рахунків. Вибуття запасів охоплює передачу їх у виробництво, списання через непридатність або втрати, використання для адміністративних і збутових потреб, а також реалізацію надлишкових чи невикористаних матеріалів. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, основним напрямом вибуття є передача сировини (насіння олійних культур), допоміжних матеріалів (фільтри, мастила, реагенти), пального і тари у виробничий процес. Усі операції документуються належним чином із застосуванням первинних документів, що забезпечує достовірність облікової інформації. Оцінювання запасів при вибутті на

підприємстві здійснюється методом середньозваженої собівартості, що дає змогу згладжувати вплив цінових коливань, характерних для аграрної галузі. Такий підхід сприяє формуванню об'єктивних витрат на виробництво продукції та забезпеченню ефективного контролю за використанням матеріальних ресурсів.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ЗАПАСІВ

3.1 Складання програми аудиту запасів

Програма аудиту виробничих запасів являє собою структурований план дій, який визначає послідовність та обсяг робіт з перевірки виробничих запасів підприємства. Вона включає перелік завдань, процедур і методів, які будуть використані аудитором для перевірки ефективності та достовірності обліку запасів. Програма також встановлює часові рамки проведення аудиту, відповідальних осіб та очікувані результати. У програмі аудиту виробничих запасів відображаються основні процедури для вирішення основних завдань аудиторської перевірки. Одержавши в процесі попереднього планування дані про підприємство, аудитор приступає до розробки загального плану аудиту виробничих запасів. Залежно від обраного способу організації перевірки аудитор складає програму перевірки, де встановлює перелік аудиторських процедур які б дали змогу (Рис.3.1):

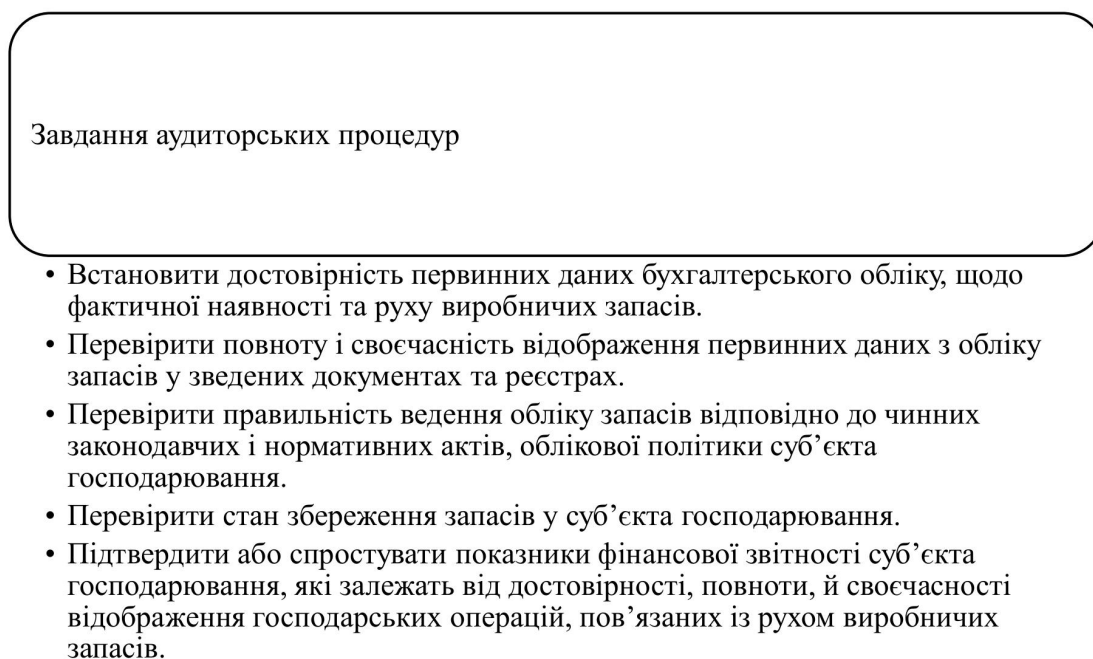

Рис. 3.1. Завдання аудиторських процедур

Програма аудиту запасів на шахті повинна бути детально розроблена та враховувати специфіку виробництва на конкретній шахті. Мета аудиту запасів показана на Рис. 3.2:

Мета аудиту запасів	Перевірка точності та надійності обліку запасів
	Виявлення можливих недоліків та ризиків у управлінні запасами
	Рекомендації щодо покращення процесів управління запасами та їх обліку

Рис. 3.2. Мета аудиту запасів

Наведемо загальна програма аудиту запасів, яка також підходить під конкретні умови ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»:

Етап 1: Підготовчий етап

1.1. Визначення обсягу та термінів проведення аудиту.

1.2. Складання команди аудиту, включаючи фахівців з управління запасами, бухгалтерів та аудиторів.

1.3. Підготовка плану аудиту та розподіл обов'язків між членами команди.

Етап 2: Аналіз обліку запасів

2.1. Перевірка правильності та повноти документації про приймання та видачу запасів.

2.2. Виявлення можливих розбіжностей між фактичним наявним запасом та обліковими даними.

2.3. Оцінка використання системи ідентифікації (штрих кодів, RFID) для відстеження руху запасів.

Етап 3: Оцінка контролю якості та стану запасів

3.1. Перевірка відповідності фактичного стану та якості запасів встановленим стандартам та нормативам.

3.2. Оцінка умов зберігання та обслуговування запасів.

Етап 4: Перевірка процедур управління запасами

4.1. Аналіз політики управління запасами та впровадження процедур.

4.2. Оцінка ефективності та ефективності системи управління запасами.

Етап 5: Виявлення можливостей для оптимізації управління запасами

5.1. Аналіз результатів аудиту та виявлення можливих шляхів для зменшення надлишкових запасів чи оптимізації управління запасами в цілому.

Етап 6: Підготовка звіту та рекомендацій

6.1. Підготовка документованого звіту аудиту, включаючи виявлені недоліки та рекомендації щодо їх вирішення.

6.2. Проведення презентації звіту команді управління запасами та відповідальним керівникам.

Етап 7: Впровадження рекомендацій

7.1. Узгодження та впровадження рекомендацій, спрямованих на покращення управління запасами та їх обліку.

Ця програма аудиту запасів може бути адаптована до конкретних умов та потреб підприємства для максимально ефективного проведення аудиту та покращення управління запасами.

Аудит виробничих запасів є важливим елементом забезпечення фінансової прозорості та ефективного управління ресурсами на підприємстві. Це систематичний процес перевірки, оцінки та аналізу обліку, зберігання та використання матеріальних запасів підприємства з метою виявлення можливих недоліків, ризиків і надання рекомендацій для їх усунення. Програма аудиту

виробничих запасів включає визначення ключових цілей, методів та процедур аудиту, а також встановлення відповідних критеріїв оцінки.

3.2 Організація аудиту запасів

Мета аудиту запасів на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» полягає у перевірці та оцінці точності та надійності обліку виробничих ресурсів.

Основні цілі аудиту запасів підприємства включають (Рис.3.3):

Визначення точності обліку	<ul style="list-style-type: none"> Перевірка фактичних залишків запасів на місцях з їх обліком у бухгалтерських документах та програмах обліку
Виявлення можливих втрат чи недоліків	<ul style="list-style-type: none"> Виявлення можливих невідповідностей між фактичним наявним запасом та обліковими даними, що можуть бути викликані помилками, крадіжками чи іншими причинами.
Оцінка облікової політики та процедур	<ul style="list-style-type: none"> Перевірка та оцінка правильності впровадження процедур та політики управління запасами, включаючи прийомку, зберігання та списання.
Оцінка контролю над якістю та станом запасів	<ul style="list-style-type: none"> Визначення, чи відповідають фактичний стан та якість запасів встановленим стандартам та нормативам.
Виявлення можливостей для оптимізації управління запасами	<ul style="list-style-type: none"> Виявлення можливих шляхів для зменшення надлишкових запасів чи оптимізації управління запасами в цілому.
Підвищення ефективності та ефективності виробництва	<ul style="list-style-type: none"> Виявлення можливих покращень у процесах виробництва та управління запасами, що може призвести до підвищення продуктивності та зниження витрат.
Забезпечення відповідності нормативним вимогам та стандартам	<ul style="list-style-type: none"> Перевірка та підтвердження відповідності обліку запасів до вимог законодавства, стандартів та політик компанії.
Забезпечення надійності фінансового обліку	<ul style="list-style-type: none"> Впевненість, що дані про запаси у фінансовій звітності відображають реальний стан справ на підприємстві.

Рис. 3.3. Основні цілі аудиту запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД»

Узагальнюючи, мета аудиту запасів на шахті полягає у забезпеченні точності, надійності та ефективності управління запасами, що в свою чергу сприяє ефективнішому та економічнішому виробництву.

Виходячи з вимог чинного законодавства, метою аудиту виробничих запасів є висловлювання аудиторів думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо руху і залишків виробничих запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативних документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам.

Бухгалтерський облік забезпечує відображення господарських фактів, а аудит підтверджує їх достовірність, законність та повноту відображення. Розглядаючи завдання аудиту виробничих запасів, необхідно пам'ятати, що область аудиторського дослідження виходить за межі бухгалтерського обліку.

Згідно з Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [14] поняття аудиту розглядається як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово - господарської діяльності суб'єктів господарювання, з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормам.

Для досягнення основної мети аудиту, а також задоволення потреб користувачів в отриманні повної, правдивої інформації щодо виробничих запасів аудитору необхідно виконати такі завдання:

- перевірити правильність визнання запасів активами суб'єкта господарювання;
- перевірити, чи відповідають чинному законодавству методи оцінки і обліку виробничих запасів;
- встановити, чи дотримується підприємство прийнятих методів оцінки;
- оцінити стан внутрішнього контролю;
- встановити чи здійснюється контроль за виробничими запасами;
- перевірити чи правильно та своєчасно здійснюється документальне відображення господарських операцій;

- встановити чи немає на підприємстві протизаконних дій, пов'язаних з витрачанням виробничих запасів.

Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів [15, 16].

Джерела інформації аудиту виробничих запасів являють собою предметну область дослідження. Це нормативні документи, облікова політика підприємства та джерела, в яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих запасів. Для узагальнення інформації про наявність, рух належних суб'єкту господарювання предметів праці, призначені бухгалтерські рахунки класу 2 «Запаси», а для узагальнення інформації про наявність та рух виробничих запасів призначено рахунок 20 «Виробничі запаси». У ході аудиту використовуються акти ревізії та перевірок запасів, складені відповідними контролюючими органами, і також інформація одержана в ході аудиту.

Предметна область дослідження запасів включає:

1. Внутрішні нормативні та загальні документи клієнта.
2. Облікову політику з питань обліку виробничих запасів.
3. Договори з МВО (матеріально-відповідальна особа).

Матеріально відповідальна особа це - працівник, який згідно з нормами законодавства несе повну матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству у випадку незабезпечення цілості майна та матеріальних цінностей, переданих йому для зберігання та інших цілей. Така відповідальність покладається на працівника відповідно до законодавства за письмовим договором про повну матеріальну відповідальність.

Матеріально відповідальна особа це - працівник, якому довірені за характером виконуваних ним трудових обов'язків підзвітні цінності і на якого на підставі спеціальних постанов або укладеного договору покладено повну матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну з його вини. В обов'язковому

порядку повну матеріальну відповідальність несуть працівники, з якими в установленому порядку укладено договір про повну матеріальну відповідальність [17].

4. Первинні документи та реєстри обліку по рахунках, призначених для ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів (Журнал обліку надходження вантажів, довіреність, прибутковий ордер, товарно - транспортна накладна, акт про приймання матеріалів, накладна на внутрішнє переміщення матеріалів, реєстр приймання - здачі документів, відомість обліку залишків матеріалів на складі, лімітно - забірна картка, накладна на відпуск матеріалів на сторону).

5. Регістри зведеного синтетичного обліку.

6. Місця збереження виробничих запасів.

7. Технологічний процес виробництва.

Внутрішні нормативні та загальні документи клієнта, можна одержати інформацію про: підприємство, його діяльність, перелік виробничих запасів. Особлива увага приділяється вивченню наказів, про проведення заходів внутрішнього контролю - ревізій та інвентаризацій. Вивчення договорів із матеріально відповідальними особами дає можливість аудитору скласти думку про дотримання вимог чинного законодавства у роботі з цією категорією працівників. Аналіз облікової політики дає змогу встановити, яких методів дотримується підприємство з питань оцінки виробничих запасів, їх переоцінки та методів оцінки виробничих запасів.

Аудитор у процесі свого дослідження повинен чітко відслідковувати інформаційні потоки, пов'язані з господарськими діями чи подіями, від прийняття рішення про здійснення господарської операції до відображення факту здійснення в первинних документах, зведених документах, реєстрах обліку та звітності.

3.3. Удосконалення обліку і аудиту запасів

Запаси є ключовою складовою виробничого процесу на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД», оскільки підприємство здійснює переробку сільськогосподарської продукції (насіння олійних культур) та виробництво олії. Від точності обліку і надійності аудиту запасів значною мірою залежить реальна оцінка собівартості продукції, обґрунтованість управлінських рішень і фінансова стабільність підприємства.

Удосконалення обліку запасів сприяє:

- зменшенню ризиків зловживань і нестач, особливо під час зберігання об'ємної сировини у міжсезонний період;
- підвищенню точності калькулювання собівартості, що критично важливо в умовах коливання закупівельних цін на насіння соняшнику;
- оперативному управлінню виробничими ресурсами, оптимізації витрат пального, допоміжних матеріалів і тари;
- достовірному формуванню фінансової звітності, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства та полегшує співпрацю з контрагентами [18, 19, 20, 21, 22].

Наведемо на Рис. 3.4 основні напрями, методи та інструменти, які можуть бути використані для удосконалення обліку і аудиту запасів:

Пропозиції щодо удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів	Автоматизація облікових процесів
	Оптимізація процесів управління запасами
	Покращення системи контролю за запасами
	Підвищення кваліфікації персоналу
	Аналіз та покращення логістичних процесів

Рис. 3.4. Пропозиції щодо удосконалення обліку і аудиту запасів

Автоматизація облікових процесів включає до себе використання спеціалізованого програмного забезпечення та впровадження систем штрихкодуювання та RFID. Інтеграція ERP-систем (Enterprise Resource Planning) дозволяє автоматизувати облік запасів, покращити точність даних і спростити управління матеріальними ресурсами. Такі системи надають можливість відслідковувати рух запасів у режимі реального часу, формувати звіти та аналізувати дані для прийняття управлінських рішень. Використання технологій штрихкодуювання та радіочастотної ідентифікації (RFID) дозволяє автоматизувати процеси прийому, зберігання та видачі запасів. Це значно зменшує ризик людських помилок і підвищує швидкість облікових операцій.

Під оптимізацією процесів управління запасами розуміється використання методів ABC і XYZ-аналізу та впровадження методу Just-In-Time (JIT). Ці методи дозволяють класифікувати запаси за їх важливістю та обсягом споживання. ABC-аналіз допомагає ідентифікувати найбільш важливі запаси (група А), які потребують більш ретельного контролю. XYZ-аналіз визначає запаси за стабільністю їх споживання, що допомагає в управлінні поповненням запасів.

Метод JIT передбачає постачання матеріалів безпосередньо перед їх використанням у виробництві, що дозволяє мінімізувати обсяг запасів і знизити витрати на їх зберігання.

Також, покращення системи контролю за запасами може відбуватися через проведення регулярні інвентаризації. Періодичні інвентаризації дозволяють виявляти розбіжності між фактичними та обліковими даними, а також своєчасно виявляти проблеми в системі обліку.

Дуже важливо використовувати системи попереджень та сповіщень. Впровадження автоматизованих систем попереджень дозволяє своєчасно інформувати відповідальних осіб про критичні рівні запасів, що потребують поповнення, або про виявлені невідповідності.

Підвищення кваліфікації персоналу відбувається через навчання і тренінги. Тобто, регулярне проведення навчальних семінарів і тренінгів для

персоналу, відповідального за облік і управління запасами, сприяє підвищенню їх професійного рівня та обізнаності про нові технології та методи обліку.

Підприємству необхідно впроваджувати систему мотивації. Запровадження системи заохочень і стимулів для персоналу, що досягає високих результатів у управлінні запасами, сприяє підвищенню їх відповідальності та зацікавленості у вдосконаленні процесів.

Постійно проводити аналіз та покращення логістичних процесів, через оптимізацію ланцюгів постачання. Покращення взаємодії з постачальниками, вибір оптимальних маршрутів та методів доставки, а також впровадження систем моніторингу транспорту дозволяє знизити витрати і підвищити ефективність управління запасами.

Інтеграція внутрішніх логістичних процесів з системами управління запасами дозволяє підвищити точність обліку та знизити ризики втрат і пошкоджень матеріалів під час їх транспортування та зберігання.

Облік і аудит запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» мають стратегічне значення, оскільки запаси є основою виробничого циклу підприємства, яке спеціалізується на переробці олійних культур. Від ефективності цих процесів безпосередньо залежать собівартість готової продукції, рівень втрат, якість управлінських рішень та фінансові результати діяльності. Удосконалення обліку передбачає впровадження автоматизованих ERP-систем, застосування технологій штрихкодування і RFID, а також використання сучасних методів аналізу та планування запасів (ABC, XYZ, JIT). Це забезпечує точність даних, швидкість облікових процесів і зменшення ризиків помилок.

З боку аудиту доцільним є посилення внутрішнього контролю, регулярне проведення інвентаризацій, впровадження систем сповіщень про критичні відхилення, а також розвиток кадрового потенціалу через навчання та систему мотивації. Важливим є також удосконалення логістичних процесів та інтеграція їх з обліковими системами.

Таким чином, системний підхід до удосконалення обліку й аудиту запасів дозволить ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» не лише підвищити ефективність господарської діяльності, але й забезпечити сталий розвиток в умовах конкурентного аграрного ринку.

Висновки до розділу 3

Дослідження аудиту запасів на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» дозволило зробити наступні висновки:

1. Програма аудиту запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є важливим інструментом перевірки достовірності обліку, збереження та ефективного використання запасів. Вона враховує специфіку діяльності підприємства й охоплює етапи планування, перевірки документації, оцінки стану запасів, аналізу систем управління та надання рекомендацій. Системний підхід до аудиту сприяє виявленню ризиків, підвищенню контролю та оптимізації управління матеріальними ресурсами.

2. Організація аудиту запасів у ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» базується на перевірці точності, повноти та законності відображення господарських операцій, пов'язаних із виробничими запасами. Метою аудиту є формування обґрунтованої думки про достовірність облікових даних та ефективність системи управління запасами. Аудиторська діяльність охоплює аналіз облікової політики, перевірку договорів з матеріально відповідальними особами, вивчення первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку. Значна увага приділяється оцінці внутрішнього контролю, дотриманню встановлених методів оцінки та документального оформлення операцій. Такий підхід дозволяє виявити можливі порушення та надати обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення обліку й контролю за запасами на підприємстві.

3. Удосконалення обліку й аудиту запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є критично важливим для зниження втрат, точного формування собівартості продукції та підвищення ефективності управління. Запровадження автоматизованих облікових систем, сучасних методів аналізу запасів (ABC, XYZ, JIT), регулярна інвентаризація, навчання персоналу та оптимізація логістики сприяють зміцненню внутрішнього контролю, оперативності обліку та фінансовій стабільності підприємства.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та аудиту запасів на підприємстві ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» дозволило зробити наступні висновки:

1. ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є зареєстрованим підприємством з понад восьмирічним досвідом роботи, основним видом діяльності якого є виробництво олії та тваринних жирів. Організаційно-правова форма у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю забезпечує гнучкість управління, а високий розмір статутного капіталу свідчить про фінансову стабільність суб'єкта господарювання. Підприємство є багатoproфільним, здійснює діяльність за понад 2 тисячами КВЕДів, активно функціонує в агропромисловому секторі України, що обґрунтовує доцільність обрання його як об'єкта дослідження з питань обліку та аудиту виробничих запасів.

2. Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» засвідчив як наявність позитивних зрушень, так і низку проблем, що потребують уваги. Попри коливання обсягів доходу протягом аналізованого періоду, у 2024 році зафіксовано зростання виручки, що свідчить про поступове відновлення господарської активності. Водночас компанія залишається збитковою, хоча обсяг чистих збитків зменшується, що може свідчити про підвищення ефективності управління. Скорочення обсягів активів і перевищення зобов'язань над ними свідчать про фінансову нестабільність підприємства. Проте зменшення заборгованості у порівнянні з попередніми роками дає підстави говорити про намагання компанії оздоровити свою фінансову структуру. Загалом, ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» демонструє здатність адаптуватися до складних економічних умов, однак для забезпечення довгострокової стабільності необхідно підвищити рентабельність, покращити структуру активів і пасивів, а також продовжити вдосконалення фінансового менеджменту.

3. Запаси ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» мають складну і різноманітну структуру, що зумовлено специфікою виробничої та торговельної діяльності підприємства. Основу складають сировина, допоміжні матеріали, готова

продукція та товари. Класифікація запасів здійснюється за економічним змістом і функціональним призначенням, що сприяє підвищенню ефективності управління ними. Правильна організація обліку запасів забезпечує достовірність фінансової звітності та є важливим інструментом контролю і прийняття управлінських рішень.

4. Документальне оформлення операцій із запасами на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є ключовим елементом системи бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність даних про рух матеріальних ресурсів, контроль за їх використанням і дотримання вимог законодавства. Підприємство використовує комплекс первинних документів, які фіксують усі етапи обігу запасів - від замовлення й надходження до списання й утилізації. Дотримання встановлених процедур оформлення сприяє точному обліку, зменшенню ризику помилок, зловживань і забезпечує прозорість управлінських рішень у сфері матеріальних ресурсів.

5. Облік надходження запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» здійснюється у чіткій відповідності до чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси». Всі господарські операції з отримання запасів супроводжуються належним первинним документуванням та відображаються в обліку за первісною вартістю, яка включає не лише ціну придбання, а й усі витрати, пов'язані з доведенням запасів до стану готовності до використання.

6. Облік вибуття запасів у ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» ведеться відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», та Інструкції про застосування Плану рахунків. Вибуття запасів охоплює передачу їх у виробництво, списання через непридатність або втрати, використання для адміністративних і збутових потреб, а також реалізацію надлишкових чи невикористаних матеріалів. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, основним напрямом вибуття є передача сировини (насіння олійних культур), допоміжних матеріалів (фільтри, мастила, реагенти), пального і тари у виробничий процес. Усі операції документуються

належним чином із застосуванням первинних документів, що забезпечує достовірність облікової інформації. Оцінювання запасів при вибутті на підприємстві здійснюється методом середньозваженої собівартості, що дає змогу згладжувати вплив цінових коливань, характерних для аграрної галузі. Такий підхід сприяє формуванню об'єктивних витрат на виробництво продукції та забезпеченню ефективного контролю за використанням матеріальних ресурсів.

7. Програма аудиту запасів ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є важливим інструментом перевірки достовірності обліку, збереження та ефективного використання запасів. Вона враховує специфіку діяльності підприємства й охоплює етапи планування, перевірки документації, оцінки стану запасів, аналізу систем управління та надання рекомендацій. Системний підхід до аудиту сприяє виявленню ризиків, підвищенню контролю та оптимізації управління матеріальними ресурсами.

8. Організація аудиту запасів у ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» базується на перевірці точності, повноти та законності відображення господарських операцій, пов'язаних із виробничими запасами. Метою аудиту є формування обґрунтованої думки про достовірність облікових даних та ефективність системи управління запасами. Аудиторська діяльність охоплює аналіз облікової політики, перевірку договорів з матеріально відповідальними особами, вивчення первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку. Значна увага приділяється оцінці внутрішнього контролю, дотриманню встановлених методів оцінки та документального оформлення операцій. Такий підхід дозволяє виявити можливі порушення та надати обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення обліку й контролю за запасами на підприємстві.

9. Удосконалення обліку й аудиту запасів на ТОВ «ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД» є критично важливим для зниження втрат, точного формування собівартості продукції та підвищення ефективності управління. Запровадження автоматизованих облікових систем, сучасних методів аналізу запасів (ABC, XYZ, JIT), регулярна інвентаризація, навчання персоналу та оптимізація логістики

сприяють зміцненню внутрішнього контролю, оперативності обліку та фінансовій стабільності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гамова, О. В.; Феофанов, Л. К.; Ракитянська, Ю. В. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту виробничих запасів на складах ПрАТ "Дніпроспецсталь". Інвестиції: практика та досвід, 2020, 3: 57-62.
2. Рагуліна, І. І.; Нижня, А. С. Облік та внутрішній аудит запасів на підприємстві: сучасний аспект. Scientific community: interdisciplinary research, 2021, 40: 180-188.
3. Макаренко, А. П.; Телевінова, О. В. Удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів у системі управління ПАТ" Запоріжсталь". Економіка та держава, 2019, 1: 27-34.
4. Гайдучок, Т. С.; Вітер, С. А.; Абрамова, І. В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, 2024, 14.
5. Одношевна, О. О.; Пильгун, О. В.; Біловол, Є. В. Аналітична діагностика ефективності використання запасів підприємством, як елемент оптимізації системи ведення обліку та контролю. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, 2024, 15.
6. ТОВ "ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД". URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/41161689/ (дата звернення: 20.05.2025)
7. ТОВ "ОПТИМУСАГРО ТРЕЙД". URL: <https://opendatabot.ua/c/41161689> (дата звернення: 20.05.2025)
8. ЧУМАЧЕНКО, Ольга; ПЛЕТЕНЕЦЬКА, Світлана; АНТОНЕЦЬ, Тетяна. Управління фінансовим станом підприємств у системі стратегічного менеджменту. Вчені записки Університету «КРОК», 2024, 1 (73): 54-65.
9. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 20.05.2025)

10. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" : Наказ; Мінфін України від 07.11.2003 № 617 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1054-03> (дата звернення: 20.05.2025)

11. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів : Наказ; Мінфін України від 10.01.2007 № 2 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002201-07> (дата звернення: 20.05.2025)

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 20.05.2025)

13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_021 (дата звернення: 20.05.2025)

14. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення: 20.05.2025)

15. Роева О.С. Аудит виробничих запасів підприємства. Науково–практичний економічний журнал «Економічні студії», 2018, 2 (20): 153-158.

16. Фабіянська, В. Ю.; Пацар, О. Г. Аудит виробничих запасів: організаційні та методичні аспекти. Ефективна економіка.-2017.-№ 4.-Режим доступу до журналу: [http://www. economy. nauka. com. ua/? op= 1&z= 5546](http://www.economy. nauka. com. ua/? op= 1&z= 5546), 2017.

17. Кодекс законів про працю України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08> (дата звернення: 20.05.2025)

18. Меліхова, Т. О.; Ніколаєнко, Н. С. Розробка програми аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава, 2017, 1: 51-55.

19. Рогова, Д. О.; Беренда, Н. І. Мета та стадії проведення аудиту виробничих запасів. Причорноморські економічні студії, 2017, 16: 168-171.

20. Макаренко, А. П.; Телевінова, О. В. Удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів у системі управління ПАТ" Запоріжсталь". Економіка та держава, 2019, 1: 27-34.

21. Одношевна, О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2016, 6 (2): 146-148.

22. Рагуліна, І.І.; Нижня А.С. Облік та внутрішній аудит запасів на підприємстві: сучасний аспект. Scientific community: interdisciplinary research, 2021, 40: 180-188.